

Kurum : TRT 2
Başlık : Meriç Hızal & Pablo Picasso | Bir Resim Bir Hikaye | 8. Bölüm
Konuşmacılar : Mahir Güven, Prof. Dr. Meriç Hızal
Video Adresi : <https://youtu.be/qHbTy6VIGOw>
Yayın Tarihi : 23.05.2019

Mahir Güven: Sayın Seyirciler, “Bir Resim Bir Hikâye” programından tekrardan merhabalar, Bugünkü ressamımız Pablo Picasso. Pablo Picasso’nun Guernica resmini değerli sanatçımız Profesör Doktor Meriç Hızal’la konuşacağız. “Bir Resim Bir Hikâye” programında bugün Sevgili Hoca’mız Meriç Hızal’ı ağırlıyoruz. Hocam hoş geldiniz.

Meriç Hızal: Hoş bulduk efendim, teşekkür ederim.

Mahir Güven: Bugünkü programda sizin seçtiğiniz Pablo Picasso’nun Guernica resmi üzerine konuşacağız. Hoca’m öncelikle programa başlamadan önce benim gelen konuklarıma bir sorum oluyor. Sizden de çok merak ediyorum. Şu sanatı bir de sizin ağzınızdan duyalım.

Meriç Hızal: Kendime göre açıklayayım. Kültür tarif edilirken “insana ait her şeydir” deniliyor. Bu tanımı çok beğeniyorum ve çok zengin buluyorum. Bence sanatta öyle çünkü zaten tarihi sanat eseri üzerinden yazıyoruz biz hiç bilmediğimiz zamanları sanat eseriyle okuyoruz. Nerede vardı? İnsanın her yerinde vardı. Giysisinde vardı, mağarasında vardı. Hem 3 boyutlu hem 2 boyutlu olarak ve bugün kışkılanacak yapıtlar üretilebildi. Yani korkusu, sevinci, istekleri her şeyi sanata yansıdı insanın. Bence sanat o işte.

Mahir Güven: Harika açıkladınız Hoca’m gerçekten de öyle.

Meriç Hızal: Teşekkür ederim.

Mahir Güven: Bu tabii ilkel sanattan da bahsettiniz. O ilk mağaralardaki resimler onlar aslında bunları sanat bilinciyle yapmadılar, ama bize bir kültürü, bir yaşam biçimini anlattılar, kendi dertlerini anlattılar. Onu demek istiyorsunuz. Şimdi belki de belki de Picasso’ya çok güzel bağladınız gibi geliyor bana Hocam.

Meriç Hızal: Evet, içimden ben hemen bağladım çok haklısınız. Yani Picasso da zaten onu söylüyor. Onların bazen çok kışkılanacak mağara dönemi resimleri işte Lascaux’dur şudur budur biliyorsunuz veya bir küçük idol kışkılanacak heykeller olabiliyor. Brancusi, bazen onlarla yarışıyor ve işte orada Picasso’nun söylediği hani “Ben gördüğümü değil içselleştirdiğimi, düşündüğümü gösteriyorum.” derken bence bunu kast ediyor.

Mahir Güven: Yani sanatçının bir anlamda görev üstlendiğini aynı zamanda içsel olarak mı demek mi istiyorsunuz Hocam?

Meriç Hızal: Valla, aslında her sanatçı biraz bir görev hissediyor, ama bu görev Picasso her ne kadar “Ben resim yapmak için resim yapıyorum.” dese de işte Guernica’da gördüğümüz gibi ya da daha sonraki yapıtlarında gördüğümüz gibi bir görev yüklenmiş oluyor.

Mahir Güven: Peki, Hocam bu bağlamda Pablo Picasso’nun Guernica’sını konuşalım şimdi. Ne diyorsunuz sizden dinleyelim?

Meriç Hızal: Konuşalım önce ona nasıl rastladığımı söyleyeyim size.

Mahir Güven: Evet, çok güzel olur.

Meriç Hızal: Bir gün sanat tarihi hocam lisedeki Hikmet Kayhan bir kitap getirdi. O zaman renkli kitaplar falan yoktu ortalıkta her şey siyah-beyazdı. Bu resmi açtı ve bize “Bu ne renk?” diye sordu. Bütün sınıf tek tek baktı ve çoğunluk resimdeki büyük parçaların kırmızı olduğuna karar verdi. Dedi ki; “Bunun size cevabını vermeyeceğim. Başka renk var mı, kırmızı mı neresi kırmızı?” bir hafta sonra derste sizden yanıt bekliyorum. Ben de hemen halama koştum. Dedim ki hala böyle böyle işte bize Guernica isimli bir tablo gösterildi, rengi soruldu ve sınıftan genellikle kırmızı diye bir fikir çıktı. Sen ne dersin? “Hikmet mi söyledi onu?” dedi. “Evet,” dedim. Tanırmış kendisini sonra dedi ki; “Bak gel o resimden bende de var.” O biraz resim kültürü olan işte evde de kopyalar filan yaptıran bir Fransızca öğretmeniymiş halam. Aldı, açtı kitabı bu siyah-beyaz. O zaman neden siyah-beyaz sorusu çıktı. “Hadi bakalım,” dedi “neden siyah-beyaz?” buna sen karar ver.

Mahir Güven: İşte orada resmin hikâyesi başlıyor.

Meriç Hızal: İşte resmin hikâyesi orada ve tabii neden Picasso bunu bu kadar siyah-beyaz işte bazı yerleri şey gri dokular, tekstürler var falan bunun üzerine biraz oturup çalıştık kendisiyle. Ben resimle öyle tanıştım. Bir ay sonra da o Paris’e gidip döndüğünde bana bunun bir reproduksiyonunu hediye getirdi. Böylece kendisiyle daha yakın ilişkimiz oldu. Şimdi o kadar çok fikir üretilmiş bir resim ki bu. Tabii, önce Picasso’yu tanımak lazım yalnız 81’de doğuyor galiba.

Mahir Güven: Evet, 81.

Meriç Hızal: Benim zihnim hemen karşılaştırmalar yapar. Yani işte ondan 15-20 sene sonra Arno Breker diye bir Alman sanatçı Almanya’da doğuyor. Bizde de işte Osman Hamdi doğuyor yani bu insanların yaşadığı dönemler aynı ama üslupları birbirlerinden son derece farklı. Şimdi tabii çok zengin figürler var üzerinde ve çok üzerine tartışılmış bir resim. Çünkü 1951, 1957 efendim, bu Amerika’da dolaştırılmış. Ondan sonra Avrupa’da Portekiz, Almanya şu bu Fransa dolaşmış bir resim.

Mahir Güven: Hoca’m boyutları da çok büyük boyutlar aslında.

Meriç Hızal: Çok büyük yani 3.5 metreye 7.80’lik bir duvar resmi ama yağlıboya ve sadece siyah-beyaz.

Sunucu: İspanyolların dâhi çocuğu kübist ressam Pablo Picasso şüphesiz ki 20. yüzyılın sanatçıları arasında en üretkenlerinden ve hak edilmiş bir üne sahip. Konuşmaya başladığında ilk kelimesi kalem olan ünlü sanatçının resme başlangıcı babasının resim öğretmeni ve sanatla ilgili bir kimlik olmasından dolayı çok küçük yaşlara dayanır. Sanatın evrenselliğini ve yaptırım gücünü resimlerinde ispat eden Picasso, savaşa karşıtlığını ve idealize ettiği barış haykırıışlarını tablolarında en yüksek perdeden söyledi. Yaşadığı dönemde ve günümüzde de aynı güçlü etkiyi büyüterek devam ettiren Guernica tablosuysa tüm insanlık tarihinin acı vesikaları olan savaşlara sanatçının adeta başkaldırısı oldu. 2. Dünya Savaşı sırasında Almanların İspanya İç Savaşı devam ederken Guernica

şehrini bombalaması ithafen yaptığı dünyaca ünlü Guernica tablosunun maceracı bir gezgin gibi yolculuk hikâyesi de mevcuttur. Guernica ilk defa Paris'te düzenlenen 1937 Dünya Fuarı'ndaki İspanyol pavyonunda sergilendi. Sonrasında tablo dünya turuna çıkarıldı. Savaş ve karışıklık dönemi olmasından dolayı Picasso'nun isteği üzerine tablo New York'taki kısa adı MOMA olan Modern Sanat Müzesine teslim edildi ve uzun süre burada kaldı. Ressamın vasiyeti üzerine 1981 yılında tablo İspanya'ya geri döndü ve Prado Müzesinde sergilendi. Ancak teşhir yeri sorunu nedeniyle Madrid'te bulunan 20. yüzyıl eserlerinin olduğu Reina Sofia Sanat Müzesine taşındı.

Meriç Hızal: Yalnız tuhaf bir şey hiç üslupları benzemiyor. Efendim, yaşadığı tarihlerde eş değil, ulusları da eş değil ama bende birazcık Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitleri'nden üç satırı hatırlatır bu resim. Diyor ki orada; "O ne müthiş tipidir: Savrulur enkaaz-ı beşer... Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, ayak, boşanır sırtlara, vadilere, sağanak sağanak." Şimdi orada bir toprağın haksız bir biçimde gasp edilmek istenmesi var. Burada da bir kentin Franco rejimi tarafından, efendim, Almanlardan, İtalyanlardan filolarla uçaklar alarak, işte 15 bin tane Afrika'dan savaşı getirilerek falan açtığı bir savaş var. O açıdan çok içim benzetiyor yoksa tabii ki Mehmet Akif'in üslubuyla Picasso'nunkini biz karşılaştırmıyoruz. Hakikatten gece yarısı bir resmi gibi bu ama pazar yerine herkesin pazarda olduğu bir zaman diliminde 3 binlik falan bir şehir zannediyorum, küçük bir şehir tabii, bu bir gövde gösterisi yani biz bunu yapabiliriz gösterisi. Bir kalkışma cumhuriyete karşı, cumhuriyet rejimine karşı ve orada 1600 kişi ölmüş. Yani 2-3 binlik bir kentte 1600 kişinin ölmesi kim bilir kaç çocuğun ebeveynsiz kaç ananın evlatsız kalması demek ve genellikle siviller ölüyor. İşte bu açıdan buradaki simgeler Picasso tarafından çok doğru seçilmiş diye düşünüyorum ben bu tablodaki simgeler. Çünkü bir kadın görüyoruz kucağında çocuk ölü yani resmin sol tarafında orada gördüğünüz gibi. Şimdi boğayla at zaten bir kültür nesnesi onlar için. Bu çocuk yani Picasso gençliğinde çokça bu savaşı izlemiş vaziyette ve bana kalırsa böyle bir yorum duymadım, ama müsaade ederseniz yapacağım. Şimdi boğa tabii ki üzerine saldırılan bir varlık ama at saldıran değil. At arada, atın görevi onu vurmak, öldürmek falan da değil at matador da değil. Burada bu sebeple ben atın doğrudan doğruya oradaki halkı temsil ettiğini düşünüyorum. Arada kalmış hiç müdahale yok savaşta yapmıyor elinde silahta yok. Göğsünde mesela bir mızrak var aslında mızrağın hedefi boğa iken.

Mahir Güven: Ata saplanmış olması bir simge olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Meriç Hızal: Ata saplanmış olması bir simge olduğunu düşünüyorum. Halka yapılmış bir haksızlık olduğunu düşünüyorum ve her ne kadar defalarla defalarca çalışmış olsa da at ve boğa figürünü Picasso buradaki at başka bir at. İnsanın ağız ve onun dilinin biçimi atın ağızındaki dilin biçimi gene dikkat edersek diğer figürlerin açık ağızları bir haykırışı temsil etmekte yani o normal sağlıklı bir dil değil. Şimdi elinde silah var savaşmak istemiş ama artık silah iş yapamaz, kırılmış. Fakat orada bir küçücük çiçek bir umut var. O da o kadar zayıf ki! Bu hani tepelere ve vadiye yayılmış derken onu neden hatırlıyorum bu buradaki bir üçgen tepe haline gelmiş o insan vücutları. Atın vücudu tabii ki onun dışında her bir şey resimsel öge. Çünkü bu konuda çok ısrar ediyor kendisi diyorlar ki o toplumun simgesiydi, öbürü savaşın simgesiydi. "Hayır!" diyor "Ben resim yapıyorum." Her biri benim için bir resim ögesidir ama sizinle aynı duyguları yaşamış olabilirim. Şimdi burada bir müthiş bir incelik var. Aslında o duygular olmasa Picasso bu resmi yapamaz. Mesela proporsiyonları değiştiriyor, bozuyor, elleri büyütüyor vesaire. Bildiğiniz gibi kübizmi bunlar Braque'la ikisi çok uzun zaman 1909-11 arası beraber çalışıyorlar. Hatta onun bir tanımı var diyor ki; "Biz birbirine halatlarla bağlı iki dağcı gibiydik." Yani bir ara aynı tür resmi ürettikleri için gerçekten bakınca biz de karıştırabiliyoruz kimin resmiydi. Orada başlayan şey önce işte analitik kübizm sonra sentetik kübizme geçiyorlar. Biz tabii bunu ta Mısır'da görebiliriz yani 2-3 planın bir araya getirildiğini ta Mısır'da görüyoruz fakat buradaki görüşümüz çok daha başka mesela boğanın yüzünde, atın

yüzünde oradan pencereden giren ve içerideki felaketi anlamaya çalışan kadın portresinde gene yangın içerisinde kalmış ki savaşa en çok rastlanan şey bildiğiniz gibi. Evi de yanıyor, dışarıdaki binalarda yanıyor falan bunun içerisinde hepsinde portrelerde biz farklı planları bir arada görüyoruz. Bu kesinlikle sanatçının biçimle oynadığını, biçimi ciddiye aldığını ön planda tuttuğunu gösteriyor. Kaldı ki zaten kendisi de bu konuda çok ısrarcı. Birçok simge var yani barışın simgesi güvercin motifi görüyoruz. Sağ taraftaki de öyle her tarafta parça parça parça ve bütün oranlar değiştirilmiş. Mesela atın nalını bize altından gösteriyor öbür tarafta toynağını üstten gösteriyor. Tamamen biçimsel bir kurgu buradaki ama çok ifadeli bir biçimsel kurgu içselleştirilmiş bir dramın görselleşmesi şeklinde.

Mahir Güven: Oradaki acıyı, oradaki bunalımı, oradaki stresi gerçekten çok iyi anlatıyor. Bir yandan da resmin bir matematiği var gibi geliyor. Değil mi oradaki santimler boşluklar, aralıklar koyuların açıkların çok uygun ve sanki çok hesaplanmış gibi dağılması var di mi Hocam?

Meriç Hızal: Çok haklısınız ama tema bağlamında bunu herhalde ifade edebiliriz. Bütün çizgiler çatışmakta...

Mahir Güven: Üst üste biniyor.

Meriç Hızal: Ve biz orada planlar, formlar, çizgiler olarak görüyoruz her şeyi. Onlara indirgenmiş vaziyette gene de gene de ama içerikleri son derece güçlü.

Mahir Güven: Evet tabii ki şurada en sağ yukarıda ufacık bir pencere, yıkılmış çatılar görülüyor. Bir elektrik var, ama o da çok şiddetli ve keskin bir şekilde.

Meriç Hızal: O çok tartışılan bir şey göze benziyor falan deniliyor. Ben bir göze benzetmiyorum ancak bir savaş halinde sirenler çalmaya başlayınca ışıklar bir gider bir gelir ve karartmalar olur. Muhtemelen bunun karanlık bir binada mesela sağda da bir kapı var ve dışarıda da pek ışık yok. Kapının dışında da ışık yok. Bunun gerçeğin ta kendisi olduğunu düşünüyorum onun için. O yukarıdaki ışıkta o sırada yanan sönen o felaketi haber veren bir elektrik lambasıymış gibi geliyor bana. Çünkü bir başkası da elinde gaz lambasıyla biraz sonra karacak her şey gelip görmek istiyor içerideki felaketi yani gördüğü zaman da çok şaşkın pencereden giren kadın başında mesela.

Mahir Güven: Gerçekten çok etkileyici, müthiş bir resim ve bunun üzerine çok fazla hikâyeler söylenir...

Meriç Hızal: Çok.

Mahir Güven: Dinlenir. Sizin bu anlamda bize söyleyeceğiniz bir şey var mı? Yani şöyle olmuştur da Picasso bunu demiştir.

Meriç Hızal: Evet çok vurucu olan şey bu resim ne zaman yapılıyor. 37'de bu olay cereyan ediyor 26 Nisan mı?

Mahir Güven: Evet.

Meriç Hızal: Öyle bir şey bu felaket ve aynı sene Paris'teki sanat ve teknoloji temalı bir Paris fuarına bu ısmarlanıyor. Bunu yapıyor Picasso önce direndiği falan da söylenir. Gidip gelmiş sağa sola fakat 1940'ta biliyorsunuz Almanlar Paris'e giriyorlar ve tabii ki yapmak istedikleri şeye karşı çıkmış bir zihni de ziyaret ediyorlar, atölyesine gidiyorlar falan ve orada bunun eskizini görüyor Nazi subaylarından bir tanesi. Mutlaka biliyordu diyor ki; "Bunu siz mi yaptınız?" Picasso meşhur işte o

lafını “Hayır, Siz yaptınız!” diye bir cevap veriyor yani gerçekten çok vurucu bir cevap çok ta cesur. Yani yabancı bir ülkedesiniz zaten sizi artık almıyor, kabul etmiyor İspanya’nız, kendi ülkeniz.

Mahir Güven: İşte bir sanatçının yaşama, yaşananlara duyarlılığı ve buna her şeye rağmen cesaretle vereceği bir cevap. Picasso gerçekten daha sonraki akımlara, daha sonraki ressamalara da önderlik etmiş yaptığı işlerle hepimizi yüreklendirmiş. “Bak! Her şeye rağmen bu yapılabilir.” demiş bir ressam.

Meriç Hızal: Tabii.

Mahir Güven: Bir de Franco’nun bu resmi istediği söylenir, Guernica’yı istiyor fakat vermiyor. Doğru mudur bu konuda bizi aydınlatır mısınız?

Meriç Hızal: Valla, tabii ki biz de bunu yazılı kitaplardan falan okuyarak bilgileniyoruz. İstemiş problem Bask Bölgesi’nin problemi. Neden istediğini bilmiyorum hangi niyetle ama Picasso ülkede cumhuriyet rejimi yerleşene kadar bunun oraya gitmesine izin vermemişti. MOMAda kalıyor biliyorsunuz onun bir retrospektifi sırasında şey yapıldı. Fakat 73’te galiba Picasso vefat etti, 75’te de Franco. O görece ondan sonra istiyorlar madem artık Franco da yok gelebilir diye gene biraz direndiyse de MOMA vermek zorunda kalıyor. Sonra da artık kıpırdamaması lazım gerçekten bu Kraliçe Reina Müzesinde Madrid’te şu anda artık Bask Bölgesine yani Guernica’ya da gidemeyecek çünkü çok yıpranmış dolaştırılırken kolay bir şey değil.

Mahir Güven: Görmek isteyen müzeye gidecek artık. Tabii ki bu resmi seçtiniz ben resmi seçtiğiniz zaman sizin o muhteşem heykellerinizi çok iyi biliyoruz. Sanki Picasso’nun bu geometrik biçimlerle anlatımlarıyla sizin güzel heykelleriniz arasında bir ilinti olduğunu düşünüyorum.

Meriç Hızal: Sağ olun iyi görüşünüz.

Mahir Güven: Birazcık ta onlardan bahsedelim mi Hocam?

Meriç Hızal: Şimdi tabii Picasso ve işte arkadaşları, onun çağdaşları Afrika sanatıyla karşılaştılar. O sırada Musée de L’homme açıldı Paris’te. Afrika sanatı üzerine kitaplar yayınlandı Almanya’da, Fransa’da. Bunlardan biri Einstein soyadı taşıyan bir genç ki Einstein değil ama tabii ki bu onların dikkatini çekmiştir. Oradan çok şey öğrendikleri kesin zaten sanatçı sanattan öğrenir. Yani böyle bir şeyimiz var bir garantimiz bir arkamıza bakabiliyoruz. Bizim tabii böyle bir şansımız yok yani ülkede bir Afrika sanatı müzesi yok yani Musée de L’homme yok. Biz de tabii ki başka sanatçılarla ilgileniyoruz, ama ben onunla tanıştığımda lise öğrencisiydim. Lise 1 öğrencisiydim ve de galiba geometriye karşı bir duyarlılığım, sevgim vardı. Matematikte severim, geometri çok çok severim, biyoloji severim ayrıca. Şimdi ben bu resimden sonra bir eskiz yaptım ve Dağılmış Aile’yi o zaman yaptım. Daha sonra ufak bir köşesi kalmıştı, onu tamamladım ama 1957 senesidir Dağılmış Aile’yi yaptığımda. Gene heykel istiyordum ama resim de olabilir diye bir şey vardı hani. Eğer heykele gireseseydim resim bölümüne gidecektim. Böyle başladı. Gerçekten de geometrik asal biçimlerin, asal formların özellikle üç boyutluların çok ifadeli olduklarına inanıyorum.

Mahir Güven: Harikulade yani sizin yapmış olduğunuz heykellerin altında sizin geometri sevginiz olduğu gibi bunu siz Picasso’da da görünce ve ondan algıladıklarınızla kendi heykellerinize yansıttınız.

Meriç Hızal: Ama burda tabii yaşam alanımın da etkisi var. Ben Selimiye’de büyüdüm. Selimiye’nin iki tarafında bir tarafta okul bir tarafta evim olmak üzere oradaki bütün geometrik biçimleri içselleştirmiş 5 yaşından itibaren bir vatandaşım. Büyük bir şansım vardı yani bu mimari öğeleri görüp de onlardan etkilenmemek ne mümkün.

Mahir Güven: Bizim içinde sizinle tanışmak büyük bir şanstı.

Meriç Hızal: Aman efendim, teşekkür ederim.

Mahir Güven: İyi ki onlar olmuş. Bundan sonraki yüzyıllarda da çok konuşulacak yine bu tablonun başına geçip sizin gibi değerli hocalarımızla çok konuşulacak. Bu öyle bir şey yapmış ki devamlılığı olan bir şey. Bugün hâlâ o savaşlar sürmekte yine sanatçılar duyarlı olacak, yine sanat eserlerine bakıp konuşacağız. Picasso'ya da size de çok teşekkür ederiz programımıza katıldığınız için.

Meriç Hızal: İnşallah barış resimleri yaparız Sayın Hocam.

Mahir Güven: İnşallah Hocam çok teşekkür ederim.

Meriç Hızal: Ben de teşekkür ederim. Sağ olun.

Mahir Güven: Sayın Seyirciler, Bugünkü programda Picasso'nun Guernica resmini değerli sanatçımız Profesör Doktor Meriç Hızal'la konuştuk. Bir sonraki programda bir başka sanatçımızla bir başka başyapıtı konuşmak üzere hoşça kalın.

***** Video burada sona eriyor. *****